

Innhold

Forord	11
Kapittel 1 Politikk og politisk tenkning	13
Skapende politikk	13
Strategisk politikk	13
Politisk argumentasjon og diskusjon	14
Politisk tenkning	15
Bokens tematikk	16
DEL I FILOSOFISKE KLASSIKERE	19
Kapittel 2 Platon – rettferdighet og lovstyre	21
Bakgrunn – demokratiet i oldtidens Athen	21
Kort om Platon	22
«Staten» – tre oppfatninger av rettferdighet	23
Rettferdighet som samvirke og spesialisering – behovet for «voktere».	24
«Statsmannen»	31
«Lovene»	33
Kapittel 3 Aristoteles – politiske idealer og sosiale muligheter	39
Kort om Aristoteles	39
Sosialt fellesskap og politisk styre	39
Forfatningsformer – idealer og muligheter	45
Forfatningsendringer og betingelser for stabilitet	50
Avslutning – staten og det gode liv	53
Kapittel 4 Naturrettsteori: Cicero og Thomas Aquinas	55
Innledning	55
Marcus Tullius Cicero	55
Thomas Aquinas	59
Kapittel 5 Politisk realisme: Augustin og Machiavelli	66
Innledning	66
Augustin	66
Niccolò Machiavelli	69
Kapittel 6 Thomas Hobbes – anarki, kontrakt og absolutt makt	84
Innledning	84
Alles krig mot alle	85
Avslutning	90

Kapittel 7 John Locke – fra naturtilstanden til samfunnstilstanden	92
Innledning	92
Naturtilstanden	92
Individ og stat	95
Opprør	96
Eiendom i snever forstand	96
Trosfrihet	97
Avslutning	98
Kapittel 8 Jean-Jacques Rousseau – individuell vilje og allmennviljen . .	100
Innledning	100
Naturtilstanden og samfunnspakten	101
Allmennviljen	101
Er Rousseau en totalitær tenker?	103
Den utøvende myndigheten	105
Avslutning	106
Kapittel 9 David Hume – rettferdighet uten idealer	108
Innledning	108
Tankevirksomhet	108
Følelser	109
Eiendomsrettigheter	111
Statsmakten	114
Kapittel 10 Adam Smith – egeninteresse og moral, marked og stat	116
Innledning	116
Individuelle motiver og sosiale konsekvenser	116
Staten	120
Kapittel 11 Immanuel Kant – fra det kategoriske imperativ til politisk rettferdighet	124
Innledning	124
Moralfilosofi	124
Politisk filosofi	126
Historiens mål	129
Kapittel 12 Edmund Burke – historien som rettesnor	133
Innledning	133
Tradisjonisme	133
Politisk kompetanse	136
Opplysningens pris	141
Tilbaketrekning og politisk aktivisme	143

Kapittel 13 G.W.F. Hegel – individ og fellesskap	144
Innledning.	144
Frihet	144
Samfunn og stat	146
 DEL II FREMVEKSTEN AV DEMOKRATIET	 153
Kapittel 14 John Stuart Mill – individuell frihet og politisk demokrati .	155
Innledning.	155
Utilitarisme	155
Individuell frihet	156
Politisk deltagelse og sosial velferd	159
Politisk deltagelse og personlig utvikling	161
Politisk kompetanse	163
 Kapittel 15 Alexis de Tocqueville og begrunnelsen for lokaldemokrati .	166
Innhold	166
Likhet, frihet og trelldom	166
Folkestyrets fordeler og farer	169
Kommunalt selvstyre.	172
 Kapittel 16 Forfatningsspørsmål i teorien	177
Innledning.	177
Montesquieu – Konstitusjonell maktfordeling.	177
J.L. De Lolme – Englands konstitusjon og det representative system. .	183
James Madison – «The Federalist Papers»	186
Teoretiske bidrag fra de seneste tiår	190
 Kapittel 17 Forfatningsspørsmål i praksis	198
Innledning.	198
Vinteren og våren 1814 – historikk.	199
Forfatningspolitiske og strategiske problemer vinteren og våren 1814. .	201
Grunnlovsforslagene på Eidsvoll – og Grunnloven	205
Unionen og Grunnloven	217
 DEL III IDEOLOGIER	 221
 Kapittel 18 Marxisme og sosialisme	 223
Marx og Engels – bakgrunn, liv, virke.	223
Det kommunistiske manifest	225
Den historiske materialisme	231
Strategiske problemer i marxistisk tenkning	241
Eduard Bernstein – reformorientert sosialisme	243
Lenin og hans kritikere – Trotskij og Rosa Luxemburg.	245

Kapittel 19 Sosialdemokratiet (av Nic. Brandal, Øyvind Bratberg og Dag Einar Thorsen)	248
Den sosialistiske tradisjonen	248
Etterkrigstidens sosialdemokrati	250
Sosialdemokratiet og markedsliberalismens tilbakekomst	252
Teorier om sosialdemokratiet	254
Kapittel 20 Fascisme og nazisme	256
Innledning	256
Fascismen i Italia	257
Mussolinis «Fascismens lære»	261
Nazismen i Tyskland	265
Hitlers «Mein Kampf»	268
Kapittel 21 Islam og politikk	276
Innledning	276
Fellesskap	276
Splittelse	278
Sunni-islam	278
Shia-islam	281
Khomeinisme	282
Fundamentalisme	283
Modernisme	284
Kapittel 22 Varianter av liberalisme	286
Innledning	286
Markedsliberalisme	286
Robert Nozick: eiendomsrettigheter som moralske stengsler	287
Friedrich von Hayek: eiendom som økonomisk virkemiddel	290
Liberalisme vs. konservatisme	293
L.T. Hobhouse og sosialliberalismen	294
DEL IV MODERNE POLITISK TEORI	301
Kapittel 23 Hannah Arendt	303
Innledning	303
Totalitarismen	303
Nivåene av virksomt menneskelig liv: vita activa	304
Vilkårene for frie politiske fellesskap i moderne tid	305
Om forpliktelser, tilgivelse og straff – og den radikale ondskap	307
Tilbake til totalitarismen: den ukritiske plikttrøskap	308
Sluttord	309
Kapittel 24 John Rawls	311
Innledning	311
Bak uvitenhetens slør	311

Rimelige vilkår	312
Valget av fordelingsprinsipp	315
Den demokratiske personligheten	318
Kapittel 25 Martha Nussbaum	320
Innledning	320
Det gode liv	320
Moralsk varhet	325
Kapittel 26 Kommunitarisme	332
Innledning	332
Fellesskap	333
Symbolpolitikk	334
Faste holdepunkter	335
Dyder og tradisjon	337
Tradisjonskritikk	339
Kapittel 27 Egalitarisme	341
Innledning	341
Sjanselighet og klasseforskjell	341
Sjanselighet og ferdigheter	343
Sjanselighet og innsatsvilje	344
Resultatlighet	345
Tilstrekkelighet	346
Kapittel 28 Feminisme	348
Innledning	348
Strømninger i feministisk tenkning	349
Feministisk analyse av politisk filosofi	355
Kapittel 29 Natur og miljø	357
Innledning	357
Det antroposentriske synet	357
Grønn verditeori	360
Økologisk etikk	362
Kapittel 30 Normative spørsmål, rasjonalitet og sosiale realiteter	365
Innledning	365
Teori om kollektive vedtak	366
Verdier og fakta	368
Teori om rasjonell og strategisk handling	370
Harold D. Lasswell – psykopatologi og preventiv politikk	374
Litteratur	381
Stikkord	390